

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 347.73

Н. В. Гребенюк

здобувач
Національний університет Державної податкової служби України

ФУНКЦІЇ ПОДАТКОВО-ПРАВОВОГО ПРИМУСУ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ

З'ясовано зміст податково-правового примусу. Встановлено, що саме призначення певних примусових заходів, що реалізуються у відповідному напрямі, розкриває зміст податково-правового примусу. Функцією податково-правового примусу можна вважати такий напрям його впливу на поведінку зобов'язаного суб'єкта податкових правовідносин, який шляхом застосування владним суб'єктом податкових правовідносин відповідних примусових податково-правових заходів забезпечує захист і досягнення публічного інтересу у сфері оподаткування. Виокремлено дві групи функцій податково-правового примусу: загальні (превентивна, стимулююча, охоронна, забезпечувальна, виховна) та спеціальні (припинення, відновлення, покарання). Підкреслено, що застосування певних видів заходів податково-правового примусу не обмежується виконанням ними лише єдиної функції в системі регуляторного впливу на поведінку платників податків, вони одночасно можуть виконувати декілька функцій.

Ключові слова: податково-правовий примус, заходи податково-правового примусу, функції податково-правового примусу.

Однією з ознак будь-якої норми права, у тому числі й податково-правової, є створення державою системи гарантій для належної її реалізації, яка б зумовлювала добровільне виконання тих правил поведінки, що встановлені правовою нормою, а також передбачала можливість застосування державного примусу до тих учасників правовідносин, які порушують приписи норми. Наприклад, як специфічну ознаку юридичної норми М. Й. Байтін розглядає можливість державного примусу, що є гарантією реалізації, охорони від порушень [3, с. 359]. Дійсно, право передбачає саме можливість застосування примусу. Як справедливо вказав М. В. Цвік, “це треба розуміти лише як обов'язковість наявності в правових нормах указівки на можливість застосування тих чи інших примусових заходів до порушників” [6, с. 185, 186]. Отже, зрозуміло, що, приймаючи ті, чи інші правові норми, насамперед, необхідно виходити із того, що примус має бути гіпотетичним. Однак реалії сьогодення засвідчують, що переконання не здатне повною мірою гарантувати виконання норм податкового права, і все більше випадків застосування державного примусу у сфері оподаткування до тих суб'єктів податкових правовідносин, які намагаються “оминути”

приписи податково-правових норм. “Не існує держави, де б усі її громадяни визнавали встановлені приписи та діяли так, щоб не порушувати права та свободи інших осіб, – пише О. Р. Трещова – для регулювання суспільних відносин у державі право повинно підтримуватися можливістю державного примусу, який, безумовно, має відігравати лише допоміжну роль після переконання. Але можливість досягти цілей права шляхом примусовості залишається обов'язковою ознакою права” [16, с. 95].

Показово, що до з'ясування поняття, змісту, ознак як державного примусу загалом, так і галузевих й інституційних його форм вдавалася плеяда таких знаних правників, як: С. С. Алексєєв, Д. М. Бахрах, С. М. Братусь, Т. О. Коломоєць, В. В. Кириченко, О. Ю. Кікін, М. П. Кучерявенко, Т. О. Мацелик, Н. Ю. Пришва, Н. А. Саттарова, В. В. Серьогіна, А. М. Тимченко та ін. Однак, що стосується виокремлення функцій державного примусу, то чи не єдиним дослідженням із цієї тематики стала робота О. М. Пастушенко, що має назву “Функції адміністративного примусу за радянським законодавством” [11]. Що стосується функцій податково-правового примусу, то вони не аналізувалися вченими-фінансистами.

Таким чином, можемо констатувати об'єктивну необхідність в умовах сьогодення проведення ґрунтовного дослідження правової природи податково-правового примусу та тих функцій, які він має виконувати.

Метою статті є характеристика податково-правового примусу, окреслення його функцій і виокремлення видів останніх.

Зазвичай податково-правовий примус визначають як вплив, здійснюваний податковими органами, їх посадовими особами на податковозобов'язаних суб'єктів через застосування до них у встановленому процесуальному порядку примусових заходів, передбачених податковим законодавством, і пов'язаних із настанням для них негативних наслідків особистого, майнового та організаційного характеру з метою боротьби з правопорушеннями та іншими небажаними наслідками у сфері оподаткування [13, с. 165]. Водночас висловлюються й інші думки щодо цього питання. Наприклад, В. В. Кириченко податково-правовий примус характеризує як зумовлений методом правового регулювання податкових відносин особливий вид державного примусу, який здійснюється органами державної податкової служби та іншими контролюючими органами, полягає у застосуванні примусових заходів до платників податків та інших зобов'язаних суб'єктів податкових правовідносин у разі порушення ними встановленого порядку виконання податкового обов'язку [8, с. 7, 54]. Ми поділяємо загалом такі підходи, але внесемо до них певні корективи.

По-перше, видається зайвим виокремлювати як суб'єкта, що має застосовувати державний примус поряд із посадовими особами відповідного податкового органу податковий орган загалом. Це пов'язано із тим, що державний орган, яким і є Державна фіскальна служба України, становить "організовану групу осіб, спеціально призначених для реалізації державної влади в передбачених законом випадках". Отже, примус у сфері оподаткування реалізується саме посадовими особами органів Державної фіскальної служби України. З огляду на це, вважаємо, що при визначенні податково-правового примусу доречно робити акцент на тому, що його застосовують або фіскальні органи, або посадові особи таких органів. Останні чинять відповідний вплив на "податковозобов'язаних суб'єктів", якими є платники податків і зборів, що мають виконувати свій першочерговий податковий обов'язок, встановлений у ст. 67 Конституції України.

По-друге, навряд чи можна говорити про те, що податково-правовий примус пов'язаний із настанням для платників негативних наслідків трьох видів, а саме особистого, майнового та організаційного характеру. На нашу думку, вплив, що здійснюють посадові особи фіскальних органів,

може бути майновим (спрямованим на відновлення порушених фіскальних прав держави та покликаним гарантувати державі реальне й належне виконання платником податків його обов'язку зі сплати податків і зборів) або організаційним (передбачає створення організаційних обмежень щодо здійснення фінансово-господарської діяльності платником податків). Саме в цьому полягає відмінність податково-правового примусу від, наприклад, адміністративно-правового, який науковці визначають "як психологічний або фізичний вплив державних органів (посадових осіб) на певних осіб" [1, с. 163]. Ще Р. фон Ієрінг підкреслював, що примусом є здійснення будь-якої мети за допомогою подолання волі. При цьому, за словами вченого, подолання чужої волі можливо у двох формах: шляхом механічним (фізичний примус), коли опір чужої волі усувається застосуванням перевершуючої фізичної сили (процес чисто зовнішній), і за допомогою психологічних засобів, за яких опір чужої волі зламуються в ній самій [7, с. 178]. У сучасних умовах податково-правовому примусу притаманна саме друга форма.

По-третє, застосування примусових заходів має на меті не "боротьбу з правопорушеннями й іншими небажаними наслідками у сфері оподаткування". Досліджуючи різноманітні заходи податково-правового примусу, ми дійшли висновку, що всі вони мають на меті захист публічного інтересу в оподаткуванні, зміст якого загальним чином можна визначити як своєчасне й у повному обсязі отримання коштів від сплати податків і зборів платниками. Цю мету можна назвати загальною. Що стосується кожного конкретного примусового заходу, то метою можуть бути: запобігання, припинення, відновлення, покарання тощо. Іншими словами, публічний інтерес в оподаткуванні "досягається різноманітними заходами, завдяки реалізації яких відбувається припинення правопорушень, відновлення порушеного права і відшкодування заподіяної майнової шкоди, а також покарання винної особи, яка вчинила правопорушення" [15, с. 96]. На нашу думку, виокремлення мети застосування примусових заходів у податковому праві має вагоме значення. І як зауважує А. М. Тимченко, "завдяки такому критерію, як цільове призначення, ми зможемо встановити той результат, на досягнення якого спрямовано застосування певного заходу податково-правового примусу" [15, с. 95].

Доволі логічною є думка В. В. Кириченко з розглядуваного питання. Вона конструктивно стверджує, що застосування податково-правового примусу спрямовано на досягнення таких цілей, які можна розподілити на дві групи. Перша група включає загальні цілі: а) забезпечення режиму законності у сфері податкових відносин; б) охорона податкових відносин від протиправ-

них посягань; в) виховання платників податків у дусі подальшого дотримання норм податкового законодавства. Друга група об'єднує спеціальні цілі податково-правового примусу: а) припинення неправомірного стану або неправомірних дій платників податків; б) відновлення порушеного правового стану (захист прав та забезпечення виконання обов'язків суб'єктів податкових правовідносин); в) притягнення до відповідальності осіб, які порушують норми податкового законодавства [8, с. 57]. Ми поділяємо твердження вченої стосовно розподілу функцій податково-правового примусу на дві групи. Характерно, що загальну мету В. В. Кириченко формулює як "забезпечення режиму законності у сфері податкових відносин". З таким висловлюванням можна погодитися, адже законність – це "режим (стан) відповідності суспільних відносин законам і підзаконним нормативно-правовим актам держави, який утворюється в результаті неухильного дотримання їхніх вимог всіма суб'єктами права" [8, с. 57]. Саме тому примус, який здійснює держава в межах та на засадах, чітко визначених законодавством, можна вважати засобом забезпечення правопорядку, дотримання вимог, встановлених нормами права [9, с. 64]. Іншими словами, створюються гарантії для того, аби суб'єкти податкових правовідносин чітко дотримувалися тих приписів, що встановлені в нормативно-правових актах, тим самим забезпечуючи своєчасне й у повному обсязі надходження до публічних фондів коштів від сплати податків і зборів платниками.

Водночас особливим ознаками податково-правового примусу, що дають змогу його виокремити як різновид фінансово-правового примусу, є його загальна мета – захист публічного інтересу в оподаткуванні, особлива сфера існування – податкові правовідносини, специфічне коло суб'єктів – контролюючі органи (фіскальні органи) як владний суб'єкт і платники податків як підвладні особи.

По-четверте, у наведених міркуваннях немає згадки про функціональне призначення податково-правового примусу. Однак, "як і будь-яка юридична категорія, примус має чітко визначені функції, що розкривають місце цього примусу в системі державного примусу в цілому й далі – у всьому державно-правовому механізмі" [11, с. 3].

Зауважимо, що категорію "функція" розуміють як "призначення, виражене в дії", "існування, мислиме нами в дії" [17, с. 481], "основні напрями діяльності" [1, с. 21, 89, 154]. О. М. Пастушенко справедливо стверджує, що "функції адміністративного примусу необхідно розуміти як правовий вплив адміністративного примусу суспільні відносини у відповідному напрямі, зумовленому цілями такого примусу" [11, с. 9]. Ми погоджуємося з таким твердженням, оскільки са-

ме призначення певних примусових заходів, що проваджують у відповідному напрямі, розкриває зміст податково-правового примусу. Отже, функцією податково-правового примусу можна вважати такий напрям його впливу на поведінку зобов'язаного суб'єкта податкових правовідносин, який шляхом застосування владним суб'єктом податкових правовідносин відповідних примусових податково-правових заходів забезпечує захист і досягнення публічного інтересу у сфері оподаткування.

Отже, які функції виконують заходи податково-правового примусу? Спробуємо на підставі аналізу думок науковців дати відповідь на це запитання. Так, Ю. П. Битяк при визначенні державного примусу як психологічного або фізичного впливу державних органів (посадових осіб) на певних осіб з метою спонукати, примусити їх виконувати правові норми [2, с. 163], фактично акцентує увагу на функції спонукання або, інакше кажучи, стимулювання. Водночас, виокремлюючи в системі примусових заходів заходи запобігання, припинення правопорушень та стягнення, Ю. П. Битяк тим самим позиціонує існування таких функцій, як стимулююча, превентивна, припиняюча й каральна.

С. В. Євдокімов розмірковує про заходи припинення та правовідновлення. Аналіз його думок дає змогу стверджувати, що такі примусові заходи застосовують для: припинення правопорушення, забезпечення усунення вже заподіяної шкоди, перешкодження протиправній поведінці особи, примусу особи не робити того, що заборонено правовою нормою, поновлення порушеного права. Окрім того, правопоновлювальні заходи спонукають суб'єктів до здійснення активних дій, спрямованих на відновлення того стану, який уже був, але виявився порушеним [5, с. 81, 82]. Отже, за такого підходу можна виокремлювати такі функції примусових заходів: припиняюча, відновлювальна, забезпечувальна, превентивна.

Ю. М. Старілов, характеризуючи припиняючі заходи у сфері оподаткування, констатує, що їх застосовують тоді, коли необхідно у примусовому порядку припинити (присікти) протиправні дії й запобігти їх шкідливим для суспільства й держави наслідкам. При цьому вчений стверджує, що заходи припиняючого характеру також виконують функцію процесуального забезпечення, тобто вони забезпечують притягнення в майбутньому правопорушника (при відповідному рівні доказування й обсязі доказів) до фінансової чи іншої юридичної відповідальності [14, с. 474]. Іншими словами, Ю. М. Старілов виокремлює принаймні такі функції, як припинення, запобігання, процесуального забезпечення.

В. В. Кириченко, аналізуючи переконання і примус як взаємопов'язані методи, пише, що "вони виконують свої функції як

елементи єдиної системи, дія якої спрямована на забезпечення дотримання платниками податків вимог податкового законодавства, яке полягає у виконанні ними податкового обов'язку. Таким чином, впливаючи на свідомість платників податків, переконання і примус стимулюють формування мотивів правомірної поведінки, виконують також загальноправові функції – правоохоронну (охорона податкових правовідносин від протиправних посягань) та виховну". І далі, досліджуючи способи забезпечення виконання податкового обов'язку, що є примусовими за змістом, В. В. Кириченко виокремлює їх стимулюючу, правовідновлювальну, захисну, превентивну й припиняючу функції, не розподіляючи при цьому їх на певні групи [8, с. 40, 41].

Загалом наведені підходи свідчать про те, що виокремлення функцій будь-якого із видів державного примусу здійснено відповідно до тих цілей, на які спрямовано їх реалізацію. Мета в цьому випадку є визначальним чинником для виокремлення та проведення розподілу функцій податково-правового примусу, адже вона окреслює той планований результат, який бажав отримати суб'єкт нормотверення, приймаючи відповідні правові норми й запроваджуючи певні примусові заходи.

Таким чином, окреслюючи функції податково-правового примусу, вважаємо, потрібно виходити із його цілей та поділу останніх на дві групи. Саме тому доцільно виокремлювати групу загальних функцій, що загальним чином сприяють захисту публічного інтересу в оподаткуванні, чим забезпечують своєчасне й у повному обсязі отримання коштів від сплати податків і зборів платниками, і спеціальних функцій.

Так, до кола загальних необхідно включати охоронну функцію. Науковці із цього приводу зазначають, що така функція "полягає в локалізації, нейтралізації, недопущенні правопорушень. Тому державний примус традиційно розглядають з позицій захисту сформованих державою правовідносин і забезпечення неухильного й точного виконання юридичних норм конкретних галузей права. При цьому саме відмінності, що існують між галузевими нормами (й тими, що формуються під їх впливом) і ступенем суспільної небезпеки галузевих деліктів, зумовили розбіжності в характері й особливостях державних примусових заходів залежно від тієї чи іншої правової галузі" [4, с. 209]. Таким чином, при характеристиці охоронної функції податково-правового примусу можна побудувати такий ланцюжок: забезпечення неухильного й точного виконання податково-правових норм – недопущення правопорушень – реалізація публічного інтересу. Цей критерій дає нам змогу провести розмежування державного примусу за галузевими видами.

Ще однією загальною функцією можна вважати функцію забезпечення. "Забезпечення застосовується при порушенні приписів податково-правових норм незалежно від волі суб'єктів правових відносин у формі певних обмежень організаційного або майнового характеру з метою спонукання таких учасників до дотримання належної поведінки і гарантування виконання податкових обов'язків" [10, с. 38]. Дійсно, реалізація такої функції відіграє неабияке значення, оскільки "без належного забезпечення будь-яке право лишається простою декларацією, яка не має цінності. Це зумовлено тим, що реального характеру воно набуває лише при створенні державою дієвого механізму забезпечення реалізації податково-правових норм, що надає можливість задовольнити реалізацію у першу чергу публічного інтересу". Отже, на нашу думку, розглядувана функція передбачає надання додаткових гарантій для виконання платниками податків обов'язків, визначених податково-правовою нормою. Її зміст можна подати таким чином: спонукання учасників податкових правовідносин до дотримання встановленої податково-правовою нормою поведінки – гарантування виконання податкових обов'язків – реалізація публічного інтересу.

Загальною функцією податково-правового примусу є також функція превенції. У цьому контексті доречно процитувати А. М. Тимченка, який пише: "Податково-правовий примус є дієвим засобом попередження, запобігання можливим правопорушенням, тим самим він має профілактичний характер, впливає на свідомість платників податків та зборів щодо належного виконання ними податкових обов'язків. У той же час всі заходи такого примусу захищають відповідних суб'єктів (зокрема, державу та територіальні громади) від протиправних дій інших учасників податкових відносин, припиняють порушення приписів податково-правових норм і сприяють відновленню порушених прав" [15, с. 83]. Таким чином, превентивна функція податково-правового примусу передбачає вплив на свідомість: попередження, запобігання можливим правопорушенням – захист відповідних суб'єктів від порушень.

Стимулююча функція також має бути віднесена до загальних функцій податково-правового примусу. Нею виступає такий напрямок впливу податково-правового примусу на поведінку зобов'язаного суб'єкта податкових правовідносин, що шляхом застосування владним суб'єктом податкових правовідносин спеціальних податково-правових заходів, використовуваних із загальною метою захисту публічного інтересу, спонукає його безумовно й незважаючи на його внутрішню волю підкоритися припису податково-правової норми, вчинивши передбачені таким приписом дії чи, навпаки, відмовившись від вчинення дій, що пере-

шкоджають реалізації цього припису. При цьому конкретні форми реалізації стимулюючої функції податково-правового примусу залежать від способу захисту публічного інтересу та використовуваних правових заходів, за допомогою яких владний суб'єкт чинить примусовий вплив на поведінку платників податків.

Виховна функція податково-правового примусу означає такий вплив на поведінку платників податків, що передбачає формування у його свідомості мотивів для належного виконання податкового обов'язку, і виконання податково-правових норм загалом. Окрім того, як слушно вказує із цього приводу М. Г. Проніна, примус здійснює виховний вплив шляхом придрушення мотивів неправомірної поведінки, виконуючи допоміжну роль у самому процесі формування переконань [12, с. 186].

Що стосується спеціальних функцій, то до їх складу необхідно відносити: припинення, відновлення й покарання. Функція припинення має своїм змістом "припинити порушення правопорядку (правову аномалію), відновити нормальні правові зв'язки і відновити шляхом примусування суб'єкта до виконання покладеного раніше, але не виконаного юридичного обов'язку" [2]. Припинення заходів податково-правового примусу "є реакцією на неправомірні вчинки зобов'язаних суб'єктів для того, щоб оперативно припинити протиправну поведінку таких осіб. Впливаючи таким чином на волю відповідних суб'єктів, припиняючи заходи обумовлюють необхідність приведення поведінки такого суб'єкта у відповідність із приписами податково-правових норм" [15, с. 109].

Відновлююча функція податково-правового примусу виявляється в тому, що відбувається не лише припинення протиправної поведінки платника податків, а й поновлення попереднього правового становища, відновлення порушеного права владного суб'єкта податкових правовідносин, усунення негативних наслідків недотримання податково-правової норми, чим також досягається забезпечення публічного інтересу в податкових правовідносинах. Отже, ідеться про спонукання зобов'язаного суб'єкта вчинити те, що передбачено податково-правовою нормою, але за якихось причин не виконане ним, тим самим відновлюючи попередній стан певних суб'єктів.

І, нарешті, функція покарання. Ідеться про спрямованість "не лише на припинення правопорушення або поновлення порушеного права, а й накладення на платника податків та зборів, який порушив приписи податково-правових норм, додаткових виплат як покарання. Це дозволяє державі та органам місцевого самоврядування не тільки відшкодувати збитки і таким чином відновити порушені інтереси держави й територіальних громад, а й змінити юридичний статус особи-правопорушника шляхом по-

кладання на платника додаткових обов'язків" [15, с. 152].

Висновки. Таким чином, в умовах, що характеризуються високою загрозою винищення і концентрації податкових правопорушень з боку платників податків, на порядок денний виходить питання застосування податково-правового примусу, який забезпечує захист публічного інтересу в оподаткуванні, відновлення прав держави й територіальних громад на отримання грошових коштів від сплати податків і зборів тощо. Податково-правовий примус за функціональним спрямуванням передбачає такий напрямок його впливу на поведінку зобов'язаного суб'єкта податкових правовідносин, який шляхом застосування владним суб'єктом податкових правовідносин відповідних примусових податково-правових заходів забезпечує захист і досягнення публічного інтересу у сфері оподаткування. Наразі всю сукупність таких функцій можна розподілити на дві групи: загальні (превентивна, стимулююча, охоронна, забезпечувальна, виховна) та спеціальні (припинення, відновлення, покарання). При цьому застосування певних видів заходів податково-правового примусу не обмежується виконанням ними лише єдиної функції в системі регуляторного впливу на поведінку платників податків, вони одночасно можуть виконувати декілька функцій.

Список використаної літератури

1. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, О. В. Дьяченко та ін. ; за ред. Ю. П. Битяка. – Київ : Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
2. Ардашкин В. Д. О принуждении по советскому праву / В. Д. Ардашкин // Сов. гос-во и право. – 1970. – № 7. – С. 37.
3. Байтин М. И. Нормы права / М. И. Байтин // Теория государства и права : курс лекций / под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. – Москва : Юристъ, 2007. – С. 359.
4. Грянка Г. В. Адміністративний примус у публічному адмініструванні / Г. В. Грянка // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 6. – С. 207–214.
5. Евдокимов С. В. Правовосстановительные меры в российском праве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / С. В. Евдокимов. – Москва, 2003. – 218 с.
6. Загальна теорія держави і права : підручник / за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків : Право, 2002. – 572 с.
7. Иеринг Р. фон. Цель в праве / Р. фон Иеринг ; пер. В. Р. Липкого, Н. В. Муравьева, Н. Ф. Дерюжинского. – Санкт-Петербург : Изд. Н. В. Муравьева, 1881 (Тип. м-ва путей сообщ.). – Т. 1. – 412 с.
8. Кириченко В. В. Способи забезпечення виконання податкового обов'язку : дис. ...

- канд. юрид. наук : 12.00.07 / В. В. Кириченко. – Ірпінь, 2005. – 202 с.
9. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації: монографія / Т. О. Коломоєць. – Запоріжжя : Поліграф, 2004. – 404 с.
 10. Маринчак Н. Є. Забезпечувальні заходи в податковому праві: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Н. Є. Маринчак; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2014. – 207 с.
 11. Пастушенко Е. Н. Функции административного принуждения по советскому законодательству: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Е. Н. Пастушенко; Саратовский юридический институт им. Д. И. Курского. – Саратов, 1986. – 19 с.
 12. Пронина М. Г. Обеспечение исполнения норм гражданского права / М. Г. Пронина. – Минск : Наука и техника, 1974.
 13. Саттарова Н. А. Принуждение в финансовом праве: монография / Н. А. Саттарова; под ред. И. И. Кучерова. – Москва : Юрлитинформ, 2006. – 392 с.
 14. Старилов Ю. Н. Принуждение в сфере применения и исполнения налогового законодательства / Ю. Н. Старилов // Финансовое право: учебник / отв. ред. Н. И. Химичева. – Москва : Изд-во БЕК, 1995. – С. 474.
 15. Тимченко А. М. Види примусових заходів у податковому праві: дис. ... канд. юрид. наук / А. М. Тимченко. – Київ, 2012. – 210 с.
 16. Трещова О. Р. Теоретико-правові засади державного примусу / О. Р. Трещова // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2010. – Вип. 19. – С. 92–98.
 17. Философский энциклопедический словарь / ред.-сост. Е. Ф. Губский. – Москва : ИНФРА-М, 2005. – 576 с.

Стаття надійшла до редакції 08.06.2015.

Гребенюк Н. В. Функции налогово-правового принуждения: понятия и виды

Выяснено содержание налогово-правового принуждения. Установлено, что именно назначение определенных мер принуждения, реализуемых в соответствующем направлении, раскрывает понятие налогово-правового принуждения. Функцией налогово-правового принуждения можно считать такое направление его влияния на поведение обязанного субъекта налоговых правоотношений, которое путем применения властным субъектом налоговых правоотношений соответствующих принудительных налогово-правовых мер обеспечивает защиту и достижения публичного интереса в сфере налогообложения. Выделены две группы функций налогово-правового принуждения: общие (превентивная, стимулирующая, обеспечивающая, воспитательная) и специальные (прекращения, восстановления, наказания). Подчеркнуто, что применение определенных видов мер налогово-правового принуждения не ограничивается реализацией ими только одной функции в системе регулирующего воздействия на поведение налогоплательщиков, они одновременно могут выполнять несколько функций.

Ключевые слова: налогово-правовое принуждение, меры налогово-правового принуждения, функции налогово-правового принуждения.

Grebenyuk N. Functions of Tax Law Compulsion: Definition and Types

The article clarifies the meaning of tax law compulsion. It is determined that no other activity but the appointment of certain compulsory measures, which are carried out in respective direction, reveals the content of tax law compulsion. The author discloses that tax law compulsion's specific features, which allows to distinguish it as a form of financial law compulsion, are the follows: its general purpose – protection of the public interest in taxation; its distinct sphere of subsistence – tax law relationships; its specific circle of subjects – regulatory authorities (fiscal authorities) as ruling subject and taxpayers as subordinate persons. It is stated that all measures of tax law compulsion have a common goal – protection of public interest in taxation, the core of which, in general, can be described as timeous and complete receipt of tax funds from the taxpayers. While with regard to each particular tax law compulsion measure, its main purpose may be: warning, suppression, restoration, punishment, etc.

It is ascertained that the function of tax law compulsion can be considered as providing such direction of its influence on behavior of the obligated subject of tax law relations, which through the application of relevant tax law compulsory measures by the ruling subject of tax law relations provides protection and achievement of the public interest in taxation. Two groups of functions of tax law compulsion are marked out: general functions (preventive, stimulating, securing, educative) and special functions (suppression, restoration, punishment). It is emphasized that the application of certain types of tax law compulsion measures is not only limited to their performance of some specific function in the system of regulative influence on taxpayer's behavior, they can simultaneously perform several functions.

Key words: tax law compulsion, measures of tax law compulsion, functions of tax law compulsion.